

Fritak på religiøst grunnlag i praksis.

Nå i alle fag i både videregående og grunnskolen

Lærernes
dag 2025

Christian Lomsdalen

Presentasjon

- Stipendiat i religionsdidaktikk knyttet til lektorutdanningene ved Universitetet i Bergen.
- 11 års erfaring fra skolen. Primært sett videregående.
- Leder i Human-Etisk Forbund

- Master i religionsvitenskap fra UiB (2019)
- Master i freds- og konfliktstransformasjon fra UiT (2012)
- Bachelorgrader i religionsvitenskap, historie, og statsvitenskap.
- Videreutdanning i seksualitetsundervisning (INN og HiOA) og undervisning i kontroversielle tema (UiB)

Christian Lomsdalen

Fritaksretten

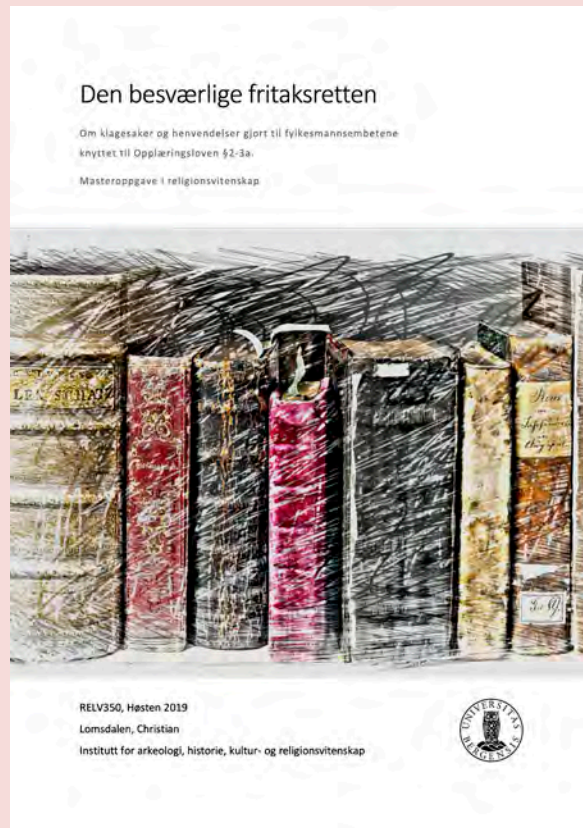
Lærernes
dag 2025

Fritaksretten

Christian Lomsdalen

- Etter striden om KRL-faget.
- Gjelder i alle fag og alle aktiviteter i skolen.
- Ikke fritak for læringsinnhold.
- 15 år, barneloven og menneskerettighetene.
- §2-3a I Opplæringsloven
- §14-6 I ny lov. Lite realitetsendring.
- Fritaksrett I videregående skole

- Vi vet egentlig veldig lite om hva som skjer “der ute”.
- Ingen helhetlig gjennomgang siden evalueringen av KRLE
- Noen undersøkelser knyttet til skolegudstjenester.

Et levende felt

Utdeling av religiøse bøker eller skrifter på skolen

Utdanningsdirektoratet har vurdert om utdeling av gaver i form av religiøse bøker/skrifter kan skje innenfor rammene av opplæringsloven med forskrifter etter henvendelse fra Human-etisk forbund.

TOLKNINGSUTTALELSE 19.08.2021

Last ned | Skriv ut

Gjelder

- Opplæringslova - § 2-3 a. Fritak frå aktiv
- Opplæringslova - § 2-4. Undervisninga i f
- etikk

Foreldre ville ikke at barna skulle se forestilling om skeiv kjærlighet

11.02.2025

SIID «Jeg synes dette er sjokkerende. Hva slags signal sender det ut?», spør Charlotte Øster, manusforfatter bak forestillingen «Hjerte i alle farger».

Hei, Christian.

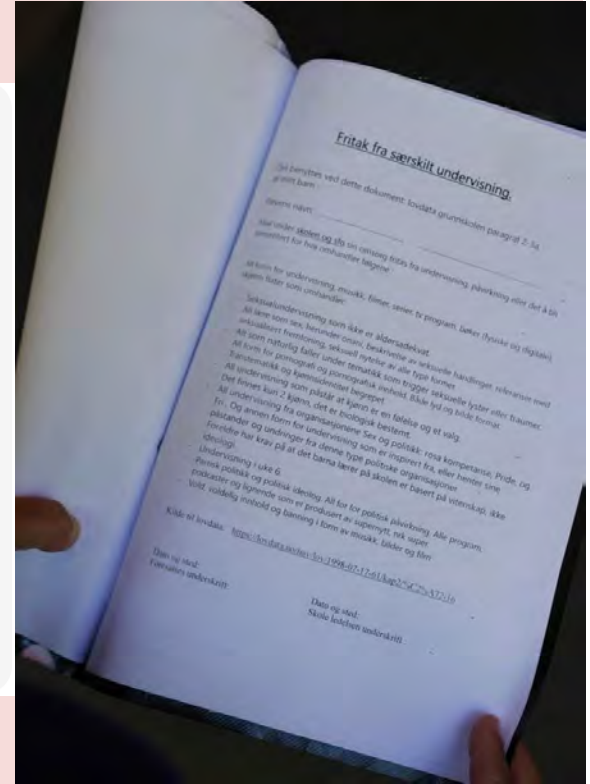
Fikk en problemstilling angående Jehovas vitner i forbindelse med undervisning om og vurdering i politikk og retorikk, og så var du den første jeg tenkte på. Det virker som om du har mye kunnskap om dette med fritaksordninger, både mtp masteroppgaven din og diskusjon vi har hatt tidligere.

Hva tenker du om at foreldre (jevovs vitner) sier at barnet dere ikke kan delta på politisk debatt i klassen (legge frem synet til et parti innen feks skolepolitikk) pga at de (JV) er politisk nøytrale? Dette er del av en vurdering i norsk muntlig/samfunnsfag.

Vil det ha noe å si hvilket pronomen som brukes (feks «de» i stedet for å ta på seg rollen til partiet, «vi»/«jeg»?)

Må si det er første gangen jeg møter på denne problemstillingen. Fikk noe å tenke på.

Har du noen tanker om dette?

dag 2025

Opplæringslovene (2023)

- **§ 14-6. Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn**
- Elevar har rett til fritak frå aktivitetar i opplæringa som dei med rimeleg grunn opplever som utøving av ein annan religion enn sin eigen eller tilslutning til eit anna livssyn enn sitt eige, eller som dei på same grunnlag opplever som krenkjande eller støytande. Fritaket føreset ei skriftleg melding frå eleven eller foreldra, men det trengst ikkje grunngiving.
- Ein kan ikkje krevje fritak frå kompetansemåla i læreplanane for fag. Elevar som får fritak frå aktivitetar i opplæringa, skal ha anna opplæring med tilsvarande fagleg innhald.

**Lærernes
dag 2025**

Menneskerettslige perspektiver

Et grunnlag for rettigheter

Lærernes
dag 2025

Forpliktelser

- Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter
- Barnekonvensjonen
- Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.
- Den første protokollen til den europeiske menneskerettighetskonvensjonen
- Kjeldsen-dommen
- Folgerø-dommen
- Rett til utdanning
- Tros- og livssynsfrihet
- Foreldreretten
- Barnas selvstendige rettigheter
- Retten til å ikke bli diskriminert.
- Seksuelle rettigheter
- Andre friheter og plikter

**Lærernes
dag 2025**

Christian Lomsdalen

Fritaksrett i praksis

Fritaksønsker versus fritak som eleven har krav på.

Lærernes
dag 2025

Fritaksønsker som er typiske

- KRLE
- Skolegudstjenester
- Seksualitet / Kjønn / seksuell orientering m.m.
- Ekskursjoner
- Svømming

Må det være vanskelig?

- Nei.
- Mange tiltak og fritak ordner vi nok allerede uten å tenke over det.
- Eksempel: Vegetarianere og muslimer i Mat og helse
- Endret vurderingsform eller gjennomføringsform?

Er det egentlig et fritak på religiøst grunnlag, eller bare ren høflighet? Tilpasset opplæring?

**Lærernes
dag 2025**

Andre mulige fritakønsker og fritakssituasjoner

- Mat og helse (Kjøtt, svin, og halal?)
- Kroppsøving (Dans, yoga og svømming?)
- Musikk (Salmer og popmusikk?)
- Norsk (Usedelig litteratur?)
- Samfunnsfag (Politikk, familier, og seksualitet?)
- Naturfag (dissekrering, evolusjon, og kropp?)
- Digitale ferdigheter

**Lærernes
dag 2025**

Hva bestemmer om det bør / må være et fritak?

- Er det begrunnet i eller nødvendig ut i fra læreplanen?
- Kan kunnskapsinnholdet formidles på en annen måte?
- Kan det tilpasses i opplegget for hele klassen?
- Hvis fritak, alternativt opplegg
- Hvis nei, enkeltvedtak ved rektor.

Lektor
Lomsdalens
innfall

